

Részecskehullámok menüettje

David Mitchell: Szellemírók

Játszotta már valaha azt a szellemi játékot, amiben két egymástól nagyon távoli jelentéstartalmúnak tűnő fogalmat négy-öt lépésben, azaz négy-öt másik szóval össze kell kapcsolni? Mondjuk a festményhamisítást a Kuomintang kegyetlenkedéseivel. A testen kívüli élményt a Burger Kinggel. A terrortámadást Charles Dickens íróasztalával. Esetleg Ella Fitzgeraldot Buddhával. A fogalmak mind a *Szellemírókból* származnak, mely várhatóan még idén a könyvesboltokba kerül.

Végül ki próbálta meg a fogalompárokat is hasonló ugrásokkal összefüggésbe hozni? A képzeletet és kombinációs készséget felszabadító feladat, ha jól csinálják. Ha mindegyik fogalomhoz ráadásként még egy történetet is ki kell találni, nos, akkor azért már nézzünk körül, hogy nem egy kreatív írás tanfolyamon vagy egy káoszelméleti performanszon vagyunk-e. Egy biztos, ha sokáig végezzük eme gyakorlatot, akkor örkényül szólva: „nagy igazságoknak jöhetünk a nyomára”. De hogy valamiféle igazságszerűséghez tényleg eljuthassunk, közben jó pár kérdés felmerülhet bennünk.

David Mitchellben is sorjázta a kérdések, mialatt a fenti tevékenységet végezte, s regényének – mely valójában kilenc egymással igen

A szerző előző kötete
576 oldal, 3490 Ft
Cartaphilus Könyvkiadó

bonyolult kapcsolatban álló/mozgó elbeszélsmátrix – minden szereplője előáll egy-egy fő kérdéssel. Miért vált a világ „egy beteges állatkertté, ahol megvetik az angyalokat” – teszi fel a kérdést egy japán terrorista. „Miért vagyok olyan, amilyen?” – kérdezi egy sokat tapasztalt világpolgár szellem. Hasonló vágányon jár egy brit aranyifjú-író esze, aki egy egyéjszakás kalandja után arra kíváncsi: Miért vagyok én én? „Miért választotta Isten Mózeszt a Sínai-hegyen?” – próbál sarokba szorítani egy mesterséges intelligencia egy kétségbeesett rádiós műsorvezetőt. „Egyáltalán miért történnek dolgok? Mi az, ami működésben tartja a világot, ami nem hagyja, hogy egyszerűen... besüljön?” – töpreng egy szerelmes dzsesszzenész. „Ha számtalan univerzum létezik, miért épp ezt szerencsételte részvételével az emberi tudat” – folytatja a gondolatsort egy kvantumfizikus. „Ha nincs szerelem, mi választja el a jót a rossztól?” – így egy orosz múzeumi teremőrnő. És egyáltalán: „Hogy képesek ezek a vacak fák ilyen túlvilági szépségre ebben a hátsó utcában, melynek még egyezményes neve sincs?”

A kérdések és a rájuk adott válaszkisérletek örök voltak ellenére szerencsére sosem fulladnak bele sem a giccs, sem a közhely óceánjába, hiszen Mitchell sokkal ravaszabb és bölcsőbb író ennél, s folyamatos játékosságával, az olvasó folyamatos „pofára ejtésével” az egysíkú értelmezéseket ellehetetleníti. A *Szellemírók* ugyanis nem egyszerű, s így nem is egyszerű olvasható. Nevezték már „trükkregénynek”, „grandiózus kirakósjátéknak”, „a káoszelméletet bemutató elbeszélésnek”, de a legpontosabb hasonlatra épp a könyvben találhatunk rá: „Amikor elárultam nekik – meséli a nyolcadik elbeszélés narrátora –, hogy senki nem tudja valójában, mik is az elektronok, úgy néztek rám, mintha azt mondtam volna, hogy a nap egy görögdinnye. Az olvasottabbak ilyenkor jelentkeztek, és azt mondták: De dr. Muntervary, az elektron nem töltéssel rendelkező valószínűségi hullám? Én, feleltem erre, legszívesebben egyfajta táncnak tekintem.”

Tehát kilenc különböző helyen és időben élő elbeszélő történetével ismerkedhetünk meg: Okinawában egy japán szektatag adja elő világnézetét és merényletének körülményeit; Tokióban egy húszéves szaxofonos/zenebolti eladó meséli el szerelembeesését; Honkongban egy a válásától összeroppanó ügyvéd számol be elbaltázott alvilági közreműködéséről; a kínai Emei-hegységben egy vénséges vén és bölcs asszony tárja elénk életét. A Mongóliában játszódó rész már szinte regény

a regényben: itt egy gazdatesteket cserélgető szellem, egy noncorpa hosszú nyomozását követhetjük végig emberről emberre, hogy aztán Péterváron kössünk ki, ahol az egyszerű és vakon szerelmes Margaréta festményhamisítási tragédiáját hallgathatjuk végig. Londonban újabb narrátor veszi át a vezetésünket: a szoknyapecér, alkalmi zenész, Marco, aki épp egy volt titkos ügynök önéletírásában segít szellemíróként. Az utolsó előtti írországi történetben egy töről metszett zseni szól hozzánk morális dilemmáin keresztül, az atomfizikus hősnő ugyanis sokáig nem akarja az általa kifejlesztett mesterséges intelligencia tervét átadni a hadseregnek. A végső elbeszélés helyszíne pedig egy New York-i rádióstúdió: itt a cinikus Bat Segundo műsorvezető, illetve a betelefonálók hangja tölti be az étert, s a fülünket – miközben kitörni készül a harmadik világháború... A kilenc történet eközben folyamatosan egymásra kacsint, a szereplők hol feltűnően, hol észrevétlenül fel-felbukkannak egymás elbeszéléseiben, a sztorik ravaszul/rejtélyesen egymásba nyílnak, s egyre fenyegetőbbben haladnak valami végső magyarázat felé, az újabb meglepetést tartogató utolsó részig.

A regény egymással táncoló fejezetei ugyanakkor – a filozófiai/teológiai dilemmák mellett – egytől egyig a szórakoztatást célozzák meg, s így mondhatni vérbeli „ponyvaregényekként” is olvashatók: a thriller, a krimi, a kémregény, a történelmi kalandregény, a szellemhistóriák, a spirituális fejlődésregény és a sci-fi jegyeit hordozó elbeszélések falnivalóan izgalmasak és kegyetlenek, s filmszerűen akciódúsak. „Alkoss meg egy szereplőt, akit szeretni tudnak az olvasók, és hozz veszedelmet a fejére – nyilatkozott egy interjújában Mitchell a módszeréről –, s ha a szereplőket sikerült a lapokon élővé varázsolnod, már csak figyelned kell őket.”

Bart Dániel gördülékény fordításának is hála, ha valaki a szöveg mélyére ereszkedik, garantáltan le fog lassulni, hogy önálló nyomozásba kezdjen. S ezzel még inkább Mitchell csapdájába esve akár efféle gondolatokkal is elkezd foglalatzkodni: „Mindannyian szellemírók vagyunk, fiam. És nemcsak akkor, amikor emlékezünk. A cselekedeteinkben is. Mind azt hisszük, hogy magunk irányítjuk az életünket, amelyet pedig csak előszellemírtak nekünk a körülöttünk uralkodó erők.”

DOMOKOS ÁRON

Az író, aki nem szellem

A *Rumpus* internetes magazin szerint David Mitchell szerencsés fickó, hiszen azon kevés írók közé tartozik (Pynchon és a Nobel-díjas Coetzee mellett), akikért nemcsak a közönség, hanem az irodalmi kritika is rajong. 2009-ben már konferenciát is rendeztek róla. Az 1963-as születésű író már az első regényével, a most magyarul

- újra megjelenő *Szellemírók*kal (1999),
- elnyerte a legjobb angol regény díját.
- Második (*number9dream*, 2001) és a
- reinkarnáció gondolatával játszadozó
- harmadik (*Felhőatlasz*, 2004) regényét
- Booker-díjra jelölték, s ez utóbbiból
- tavaly a Wachowski testvérek (*Mátrix*-
- filmek) még egy megaprodukciót is
- rendeztek. Mi van még? 2003-ban a
- *Granta* irodalmi magazin beválasztotta

- a 12 legjobb fiatal brit író közé, 2007-
- ben pedig jelöltként szerepelt a világ
- 100 legbefolyásosabb emberének név-
- sorát összeállító *Time* magazin listáján.
- David Mitchell mihelyst elküldi elkészült
- kéziratát a kiadójának, máris belekezd
- a következő művébe, így a *Black Swan*
- *Green* (2006) és a *The Thousand*
- *Autumns of Jacob de Zoet* (2010) után
- jelenleg a hatodik munkáját készíti.